

До питання про міжнаціональні енциклопедичні видання

Не вдаючись до розлогої класифікації енциклопедичних видань, весь їх загальний цілком можливо поділити на два типи – галузеві (тематичні), предметом опису яких є та чи інша галузь організації світу чи життєдіяльності людини, й національні, що подають знання про весь світ у парадигмі наукової картини світу, представлені національними мовами й наративами. Останні часто зумовлюють появу інших, особливих поглядів на ті чи інші історичні або сучасні події, постаті тощо, забезпечують різний кількісний і якісний склад гасел в національних енциклопедіях світу, що продиктовано низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Опис і трактування природних, технічних реалій у національних енциклопедіях зазвичай збігається, інша річ – людина і все, що з нею пов'язане: матеріальна й духовна культура, релігія, історія, індивідуальні й суспільні відносини, цінності тощо. Саме висвітлення цих понять надає унікальності кожній національній енциклопедії, а також впливає на формування національних енциклопедичних шкіл, традицій підготовки енциклопедій.

Коли говорять про національні енциклопедії, то здебільшого розглядають упорядковані знання про ту чи іншу державу – «Енциклопедія Сучасної України», польська «Велика енциклопедія», «Велика норвезька енциклопедія», «Велика данська енциклопедія», «Велика іспанська енциклопедія», латвійська «Національна енциклопедія», шведська «Національна енциклопедія», «Хорватська енциклопедія», «Естонська енциклопедія» тощо.

В усіх цих виданнях географічні об'єкти, артефакти, події, знакові персоналії обмежені кордонами країни, у них представлено героїв нації, народні традиції і звичаї, національну міфологію і фольклор, мову і базовану на ній літературу. Окремий шар гасел таких видань становить низка понять, окреслених терміном «діаспора». Слід зауважити на таких моментах: 1) розмивання класичного поняття діаспори з огляду на сучасні процеси глобалізації, 2) умовність цього терміна щодо населення, зокрема порубіжних територій. Діаспора, а також етнічні землі, що через ті чи інші політико-історичні обставини перебувають за межами державних утворень, є об'єктами опису енциклопедичних видань, наприклад, «Енциклопедія української діаспори. Сполучені Штати Америки» (Нью-Йорк, Чикаго, 2009), «Беларуская замежжа = Белорусское зарубежье» (Мінськ, 2010), «Українці Великобританії» (онлайн-енциклопедія). Це важливі й цікаві проекти, що урізноманітнюють національні енциклопедії.

Очевидно, заслуговують на увагу й енциклопедичні проекти, спрямовані на утвердження міжнаціональних зв'язків. Особливо актуальні такі видання

для сусідніх країн. Цінною для їх створення вбачаємо модель підготовки лінгвістичних атласів, об'єктом картографування яких часто є споріднені мови («Загальнослов'янський лінгвістичний атлас»), рідше – неспоріднені («Лінгвістичний атлас Європи»). У лінгвістиці мовні міжнаціональні атласи стали логічним продовженням розвитку в різних країнах національної лінгвогеографії. Вочевидь, підготовка міжнаціональних енциклопедичних проєктів має потенціал бути новим поштовхом у розвитку енциклопедичних видань. Звісно, для появи міжнаціональної енциклопедії мають бути об'єктивні умови: близькість територій, спільні історичні події, тісні соціальні, економічні й культурні зв'язки. На наш погляд, саме українсько-молдовський енциклопедичний словник як перший етап створення повноцінної енциклопедії про історичні й сучасні взаємини двох народів – актуальний і перспективний проєкт. Концепції та наповненню такого видання, що могло б мати назву «Українсько-молдовська енциклопедія», варто присвятити окреме дослідження й широке обговорення.